Значення картин побуту для розуміння характерів героїв повісті «Кайдашева сім’я». 10 клас

1879 року вийшов з друку один з найкращів творів І. Нечуя-Левицького — повість «Кайдашева сім'я», в якій талановито змальоване життя селян. Письменник добре бачив негативні риси селянського побуту й психології.

Індивідуалізм, забобонність, заздрість, в основі яких лежить приватна власність на землю, стали предметом аналізу й висміювання в цій повісті.

Перед нами проходить низка колоритних селянських персонажів: старий Кайдаш з його забобонами й схильністю до чарки, улеслива й чванлива Кайдашиха, суворий Карпо, горда й «бриклива» Мотря, тиха Мелашка і жвавий, палкий Лаврін. І. Нечуй-Левицький показав себе талановитим майстром творення людських характерів. Зі сторінок повісті Омелько Кайдаш постає людиною, виснаженою тяжкою працею. Він перетерпів на своєму віку багато лиха. Про це говорять і здорові загорілі жилаві руки, і «густі дрібні зморшки», і «сухорляве й бліде лице». У більшості випадків Кайдаш показаний під час праці. Письменник постійно насміхається над звичками, забобонами Омелька, його сліпою вірою в надприродні явища. Кайдаш — добрий стельмах і дбайливий хазяїн , але всі зароблені гроші пропиває. Пияцтво приводить його до тяжкого захворювання. Йому, як і героям Гоголя, сп'яну лізе у вічі всіляка фантастична чортівня. Кайдаш ходить до церкви, старанно поститься у «святу п'ятницю», бо, на його думку, хто дотримується цього, «той ніколи не потопатиме у воді». Але це не рятує Омелька від «наглої смерті».

Кайдаш майже не втручається в сімейні сварки і дивиться на них, як на якесь стихійне і неминуче лихо.

Спочатку він ще намагається утримати синів у покорі, але після того, як Карпо кидається на нього з кулаками, переконується у своєму безсиллі, не вірить у можливість кращого життя.

Геніально змальовує письменник сцену, в якій за чаркою горілки Кайдаш радиться з кумом, як полагодити дорогу, бо не одного воза поламали вони через «каторжну гору». І як розкопати її, вони знають — навскоси, «щоб, бач, було не так круто», — радить Кайдаш. Та це тільки розмови, а шлях залишається не полагодженим, бо ні кум, ні Кайдаш, ні його син першими розкопувати не беруться. Коли Карпо став самостійним хазяїном, а громада обрала його в волості за десяцького, лише тоді він виявився ініціатором і організатором розкопування горба.

Яскраво змальовані в повісті різні за характером сини Кайдаша. Хазяйновито-практичному, незграбному, суворому Карпові протиставлений жартівливий, емоційний, моторний Лаврін. Дотепність Лавріна виявляється скрізь. Він іронічно ставиться до сварок у сім'ї, кепкує з Мотрі, підсміюється над Карпом, коли той говорить про ідеал дружини. Та згодом і сам стає на стежку Карпа «…ваша частка і моя частка; ви сьогодні господар, а я завтра»).

Кайдашиха — породження епохи. Як ніхто інший, вона вміє змінити свою поведінку, манеру говорити в залежності від обставин і середовища. У тому що розповіла Мотря про Кайдашиху своїй матері, майже не було перебільшення: «В мене свекруха — люта змія». Якщо в образах Кайдашихи і Мотрі автор з гумором та сатирою розкриває викривлену душу людини, то образ Мелашки здається овіяним теплотою, явною симпатією і любов'ю письменника. В середовищі егоїстичних та сварливих натур вона перетворилася, по суті, на наймичку. Пізніше, повернувшись із Києва, молодиця втягується в дикі сварки і бійки з Мотрею, одстоюючи межі свого господарського закутка.

У «Кайдашевій сім'ї» крізь смішні недоладні вчинки Кайдашів, які ворогують за межу, за грунт, за грушу, крізь кумедні сварки та бійки двох близьких родин прозирає трагедія найширших верств селянства. Занепад моралі, повна втрата почуття людської гідності, нарешті, страшне духовне зубожіння — усе це стало реальністю в Україні останньої чверті XIX століття.